

Breve fra en fyensk Soldat under Krigen 1848—50.

Ved Kaptajn *Carl von Kohl*.

Det efterfølgende er Uddrag af Breve, skrevne Aarene 1848—51, fra *Mads Nielsen* (Veflinge), til daværende Landkadet (fra $1/_{11}$ 1848), nu afsk. Oberst Carl Julius Friederich *Theodor Wørishøffer*, der i 1921 samtykkede i, at Brevene skænkedes til Krigsministeriets Arkiv.

Brevskriveren var født i Veflinge 1825, mødte som Rekrut ved 5. Bataillon d. $31/_{5}$ 1847 og var til Tjeneste som Menig, da Krigen brød ud 1848. Ifølge Stambogen var Mads Nielsen lidt under Middelhøjde, havde blaa Øjne og blondt Haar og var middel af Bygning.

Grunden til det hjertelige Forhold mellem Brevskriveren, den unge Bondesoldat og den Wørishøfferske Familie var, at Mads Nielsen var Oppasser hos sin Kompagnichef, daværende Kaptajn, senere Generaløjtnant *Johan Philip Andreas Ferdinand W.* (f. 1804, † 1892), den unge Wørishøffers Fader, og fulgte med ham i Krigen.

Under denne var Mads Nielsen til Tjeneste indtil 7. September 1849 og atter fra $18/_{3}$ 1850 til $11/_{2}$ 1851, forfremmedes først til Underkorporal, derefter til Korporal og forrettede Tjeneste som Ordonnans. Han fulgte sin gamle Kompagnichef og gjorde saaledes Tjeneste ved Ryes Brigade, dernæst ved de Meza's og tilsidst ved 2. Division.

Som man kan skønne af Brevene, havde Mads Nielsen den bedste Lejlighed til at se en Mængde af Officererne i Stabene og lære dem at kende, og ved sit Ophold paa »Skriverstuen« erfarede han mere om Krigsforholdene end mangen Officer, der gør Tjeneste ude i Geledet. Og iøvrigt giver Brevene — ved deres stadig gentagne Hilsener omhyggeligt til hvert enkelt Medlem af Fami-

lien Wørishøffer og deres Bekendte — et yderst tiltalende Billede, baade af den »gode gamle Tid«s patriarkalske Forhold mellem Husbond og Tyende (hvortil dengang ogsaa de militære Oppassere regnedes) og af den opvakte og trofaste Bondekarl, der saa aabenbart har forstaaet at holde sine Øjne aabne, naar det gjaldt om at lade sig belære.

Det første Brev er dateret Eckernførde $21/4$ 1848, altsaa efter Kampen ved Bov og 2 Dage før Slaget ved Slesvig, — det sidste fra Veflinge Stormark d. $12/5$ 1851. Allerede det første Brev er skrevet med en helt god Haandskrift, og denne bedres yderligere efterhaanden til at blive særdeles smuk. I Gengivelsen her er de fornødne — iøvrigt ikke store — Ændringer i Stavemaade og Tegnsætning foretagne.

Før at lette Forstaaelsen af de af Mads Nielsen fortalte Begivenheder er der udenfor Teksten vedføjjet nogle Oplysninger om de almindelige Forhold paa Krigsskuepladsen.

Brev Nr. 1.

Eckernførde, d. 21. April 1848.

S. T. Hr. T. Wørishøffer i Kjøbenhavn.

Ved min Bortreise lovede jeg at tilskrive Dem hver Gang vi havde Træfning med de Fjendtlige, og dette Løfte vil jeg indfrie saavidt det staar i min Magt. Jeg finder mig desaaarsag forpligtet til at tilmelde Dem følgende. Igaar ankom hertil fra Slesvig det 1ste Jægercorps, samt 9de Liniebataillon og lidt Cavallerie. I Morges Kl. 3 stillede samtlige Tropper for at marchere mod Fjenden, der har taget fast Ophold i en omtrent $1/2$ Mil herfra beliggende Skov, hvorfra de daglig foruroliger os. Kl. 5 kom det til Slag;¹⁾ der blev skudt med utrolig Hurtighed fra begge Sider, Skydningen vedvarede uafbrudt til Kl. 10, da den sagtnede noget, men den ophørte ikke før henimod Middag, da begge Hære fjernede sig lidt fra hverandre. Ved Hjemkomsten Kl. 12 var Compagniet i den bedste Orden, men havde lidt et Tab af 1 Død (Hornblæser Henriksen) og 12 Saarede,²⁾ deriblandt Corporal Harms, der har faaet en Kugle i Brystet, og det er uvist, om han lever. En stor Deel Fjenden tilhørende, bestaaende af: Uldne Tæpper, Tornistre, Vaaben, Klædningsstykker og Levnedsmidler faldt i vore Hænder.

Af de Fjendtlige bleve omtrent 60 gjort til Fange, de døde og saaredes Antal lader sig ikke saa nøie bestemme, men det er

¹⁾ Fægtningen ved Sandkrug ved Eckernførde Fjord.

²⁾ Tabslisten for Compagniet udviser: Døde: 1 Underofficer og 4 Menige
Saarede: 1 — — 7 —

Det totale Tab: 2 Underoff. og 11 Menige

sandsynligt, at det er meget større end Vores. Efter Rygtet skal Fjenden have sat sig i Marsch mod Rensborg.

Nu vil jeg slutte med det inderlige Ønske, at Freden snart maatte vende tilbage, saa vi atter kunde sees og samles i Kjøbenhavn. Hav den Godhed at hilse Deres Frue Moder, Frøkener Søstre og begge Pigerne og vær selv paa det kjærligste hilset. Jeg lever og forbliver Deres altid forbundne

Mads Nielsen.

Brev Nr. 2.

Ulkebøl Præstegaard, d. 4. Maj 1848.

Kjære Theodor!

Deres Brev af 30. f. M. har jeg redeligt bekommet, hvorfor jeg takker forbindtligst og beder Dem tillige undskylde, at jeg tøvede saalænge med Svar; thi der kom bestandig Hindringer, hvergang jeg bestemte mig til at skrive.

Det første, jeg vil lade Dem vide, er: at vi atter har faaet den Glæde at betræde Slesvigs Kyst, vi ere nu ikke længere bundne til den lille Ø Als, der har været et sandt Fristed for os danske, men vistnok en Torn i Øjet paa de overmodige Preusserne, der, som jeg nu haaber, og dertil hjælpe os Gud, faar deres for-tjente Løn for den Sorg, de har voldt os danske, der aldrig kom dem for nær; det var den 6. om Morgenen, at vi forlod vort Quar-teer for at begive os til Sønderborg, hvor 2 Compagnier Jægere, 7. Bataillon og endeel Ingenieurere bleve indskibede tilligemed os for at besætte Kysten paa den modsatte Side af Alssund Færge, hvilket og lykkedes. Efter at have rekognosceret Egnen og de nærliggende Huse udsattes en Vedetkjæde omtr. 1000 Al. fra Sun-det, hvorimod Fjenderne satte en lignende en 1000 Al. fra vores. Fra vore Batterier sendtes der dem undertiden en Bombe, der bragte behagelig Røre imellem dem. Ved Middagstid dristede nogle

1) Den 11. April havde Krigsministeren givet Ordre til, at det danske Armé-corps med sin Hovedstyrke ikke maatte rykke længere Syd paa end til Slesvig By, samt at Eckernførde ikke maatte angribes. Dagen efter gaves dog Tilladelse til Besættelsen af Eckernførde, hvis man kunde komme Preusserne i Forkøbet. Det blev Captain Wørishøffer, der, med sit Kompagni af 5. Linie-Bataillon, fik dette Hverv. Det var Captain Wørishøffers Meldinger om Fjendens Stilling, der gav Anledning til den i Brevet omtalte Expedition til Egnen omkring Eckern-førde under Major Schepelern.

2) Efter Slaget ved Slesvig gik det danske Armécorps tilbage til Als. For at sikre sig en Udfaldsport til Slesvigs Fastland anlagdes et Brohoved paa Sundevedsiden. Det var General Hedemanns Mening at give Besættelsen af Als en offensiv og for Fjenden truende Karakter. Krigsministerens Udsending i Hovedquarteret, Oberst Hansen, mente imidlertid, at offensive Operationer var ubetimelige, og som Følge af denne og andre Controverser afgav General Hede-mann Kommandoen, som overtoges af Oberst Hansen d. 7. Maj. Arbejdet paa Brohovedet i det Sundevedske genoptoges d. 8. Maj, hvorved den i Brev Nr. 2 omtalte Fægtning fandt Sted.

Tyskere sig nærmere til os, men de hilstes saa velment af vore Jægere, at de fandt for godt at vende om igjen, efterladende sig 2 faldne; nogle paastaa, at de havde seet dem bære 5 bort, men jeg saa kun 2 falde. I Dag er alt roligt.

Efterskrift d. 8.

De maa undskylde, at jeg føier et Par Ord hertil, thi idag er der Liv i Christenheden; en stærk Kanonade forenet med Geværskud lader mig formode, at Fjenden nu nærmer sig vor Kjæde, og jeg brænder af Længsel efter selv at være med og erfare Udfaldet for selv i dette Brev at kunne meddele Dem samme, men skeer det ikke, saa kan De snart vente Brev fra mig igjen, thi jeg venter nu Begivenheder af Vigtighed, saasom vi have erfaret, at 15000 Svenske skulle været ankomne til Fyen og Sjælland for at staa os bi. Nu er alt igjen roligt, og som jeg ikke selv har været med, saa nøies jeg med at berette, at mange af Tydskerne er faldne for vore Bomber og Granater, medens jeg tror ikke paa vor (Side) at have mistet nogen; vore ere nu for største Delen vendte tilbage, og Tydskerne have bortfjernet sig; imorgen tænker jeg atter vi sees og samtaler med dem. Nu slutter jeg med en hjertelig Hilsen til Dem og Deres mig altid dyrebare Familie fra Capitainen og mig; vi ere begge raske, og det samme ønsker jeg at spørge fra Dem. Hiils ogsaa Wirals (?) og Blaks og Fru Jørgensen og ellers saa mange som kjender mig. Levvel til vi atter sees.

Skriv snart igjen.

Deres forbundne Ven

Mads Nielsen

Brev Nr. 3 (4).

Ragebøl, d. 1. Juni 1848.

Kjære Theodor!!!

Saa har vi da forladt den venlige Ø, Als, der nu saalænge har tjent os til Fristed og Opholdssted; saa har vi da atter trukket vor Hovedstyrke fra Smaaøerne over paa Halvøen for, som jeg tænker at operere imod Slesvig, og jeg vilde dog ønske, vi var der, men det vil sikkert koste flere Menneskeliv; thi jeg troer, Tyskerne vil gjerne være i Danmark. Om Slaget i Søndags¹⁾ har De vist allerede erfaret det meste, da jeg er bleven hindret i at skrive førend nu; men lidt vil jeg dog fortælle Dem, og naar vi, som jeg haaber, snart kommer til at operere, saa skal jeg, hvis jeg beholder Livet, oprette det forsømte. Altsaa! Det var i Søndags Formiddags, at vi erholdt Ordre til at bryde op for at

¹⁾ Fægtningen i Sundeved d. 28. Maj, et Udfald fra Brohovedet med det Maal at bemægtige sig Stillingen paa Dybbølbjerg og en saa stor Del af Terrainet foran, som var fornødent for en god Forpoststilling. Under den for de danske Vaaben ærefulde Fægtning havde 5. Bataillon det Hverv at afsøge Halvøen Broager.

tilkæmpe os et Quarteer paa hin Side Sundet. Vi modtog den med Glæde, da vi allerede vare kjede af at ligge stille, men ikke uden billig Vemod forlod vi det Sted, der var bleven vort andet Hjem; kortsagt omtr. Kl. 12 gik vi over til Sundevit med vor hele Styrke. Vi bleve snart hilsede af Tydskerne, der for Sikkerheds Skyld havde en stærk Forpostkjæde, thi de havde den Dag ikke ventet os, de havde just den Dag dér, hvor vi nu ligger, faaet ny Indquartering, og deriblandt en Major, som havde bestemt at spise Kl. 12. Maden kom paa Bordet, men Majoren smagte den ikke, han fik andet at tænke paa, thi da var det danske Blod kommet i Kog; der blev stormet flere Gange, og det var Hurra paa Hurra uafsladelig, forenet med Geværkuglernes Piben og Kanonkuglernes Hvislen. Kampen var haard, thi de Tydske vare godt dækkede, de indtog 2 faste Stillinger, efterat de vare fordrevne fra den første; den anden var lidt ovenfor Dybbøl Mølle, hvor de holdt dem omtrent 1 Time, men led tillige et betydeligt Tab. Den sidste Stilling, som de indtog, var ved Dybbøl Mølle, hvor de havde Kanoner, hvormed de beskjød os paa det heftigste, Kuglerne regnede uophørlig uden at skade stort; en Kugle slog ned midt i første Bataillon, der laa i Colonne og dræbte kun 1 Mand, men snart bragte vore Kanoner deres til Tavshed, og Kampen endtes med Dagen. En Forpostkjæde blev udstillet, og Hovedstyrken trak sig noget tilbage. Morgenen derpaa havde vi igjen en Forpostfægtning, og vi staar nu i den forrige Stilling. Nu ønsker jeg, dette Brev træffer Dem med et godt Helbred og beder Dem hilse Deres Familie fra Hr. Capitajnen og mig paa det kjærligste, vi er, Gud skee Lov, sunde og velforvaret og ønsker snart at samles med Dem igjen; hils ogsaa Pigerne fra Peter og mig, jeg talte med ham i Mandags. Lev forresten vel, til vi sees og samles; jeg lever, til jeg dør, som Deres altid forbundne

Mads Nielsen.

Brev Nr. 5 (6).

Ulkebøl Præstegaard, d. 7. Juni 1848.

Kjære Theodor!

..... Det var altsaa den 5. dennes lidt før Middag, at vi foruroligedes af en heftig Skyden, det var nemlig de Fjendtlige, der angreb vor Kjæde, der paa Grund af sin ringe Styrke snart maatte trække sig tilbage stedse kæmpende mod den overlegne

¹⁾ I Anledning af, at det d. 5. Juni var Kongen af Hannovers Fødselsdag, var det d. 3. s. M. af General Wrangel bekendtgjort, at der skulde holdes en stor Parade af Arméen i Egnen om Holbøl, i hvilken Anledning alle disponible Tropper skulde give Møde i Paradeterrainet Kl. 10 Fmd. Meningen var imidlertid — dækket af dette Paaskud — at foretage et almindeligt Angreb paa vore Tropper baade mod Aabenraa og Sundeved. Det lykkedes virkelig General Wrangel ved denne Krigslist at holde den danske Overkommando i Uvidenhed

Fjende, i venstre Flanke var Angrebet heftigst; ved Nybøl Skov holdt de danske sig, efter at have trukket sig ud af samme, i over 1 Time og udholdt og besvarede den heftige Ild. Snart vare de 2 Geværskuds Distance bag højre Flanke og i største Orden trak de sig saa langt denne Side Dybbøl mod Sønderborg, at de, dækkede af vore Kanoner, der vare stillede paa Højderne ved Dybbøl, kunde tage en fast Stilling og vente Reserven, som laa paa Als. Nu var det forgjæves, at Fjenden anstrængte sig for at drive os ud af vor Stilling. Vi holdt Stand, og Reserven kom, men nu maatte Fjenden drives tilbage, og den Sag var saa (af) vore besluttet og udført, thi de havde faaet en stærk Kjæde udstillet, der var dækket af levende Hegn og Diger; nu rykkede vor Reserve frem og Kjæden forstærkedes. Kanonerne havde hele Tiden vedligeholdt en hæftig Ild for at holde de Fjendtlige dito og Coloner i Ave, men nu aabnedes en Geværild fra den fjendtlige Kjæde paa omtrent $\frac{1}{4}$ Miils Distance, der saa ud som den stærkeste Ildebrand, men det skrækkede ikke de Danske, de stormede flere Steder, og en Kamp begyndte paa Liv og Død. Snart var Fjenden bragt paa Flugt; længst holdt de sig paa højre Fløj mod vores venstre; her stormede Fodgarden¹⁾ og mistede flere døde og saarede. Kampen fortsattes til Dybbøl og endtes med Dagen, efterat Fjenderne vare fordrevne, og vi havde faaet vor forrige Stilling. Vi havde meest Preussere imod os, og endeel blev taget tilfange. I Gaar var jeg inde i Kirken i Sønderborg og saa de Døde,²⁾ der var 21 Fjendtlige, deriblandt 2 Officerer, og 16 Danske, deriblandt Oberstlieutenant Morgenstjerne ved 12.,³⁾ Lieutenant Muus⁴⁾ ved 4. og en svensk Lieutenant ved 5. Bataillon,⁵⁾ 3 Gardere o. s. v.

om, hvad der skulde ske. Det lykkedes imidlertid dog ikke Fjenden, trods det uventede Angreb, at kaste de danske Styrker ud af deres Stilling paa Dybbøl-bjerg, og Kl. 5 $\frac{1}{2}$ Eftm. gav General Wrangel Ordre til, at de tyske Tropper skulde gaa tilbage — en Tilbagegang, der kostede betydelige Tab, idet den danske Overkommando, da den bemærkede Standsningen i Fjendens Fremgang, strax bestemte sig til at gribe Offensiven; Fremgangen begyndte Kl. 6 $\frac{1}{2}$, og da den sluttede, var Fjendens Hensigt ganske mislykket.

1) Livgarden til Fods var fra Brohovedet beordret frem til Dybbølhøjderne, hvor den besatte Møllen og Hegnene deromkring. Under Fremrykningen kastede Garden de Syd for Flensborgvejen staaende, fjendtlige Styrker og fik Ordre til at gøre Holdt umiddelbart Øst for Stenderup.

2) Faldne i Fægtningen ved Dybbøl var af den danske Hær 5 Officerer, 9 Underofficerer og 45 Mand — hele vort Tab i Faldne, Saarede og Fangne var 13 Off., 41 Uoff., 194 Mand.

3) *Otto Ludwig Munthe-Morgenstjerne*, f. 9/7 1792, Kommandør f. 12. Linie Bataillon.

4) *Niels Rothenborg Muus*, f. 8/9 1827, faldt under Stormen paa Dybbøl By.

5) *Gustav Lorenz Sommelius*, f. 1817, Svensk Løjtnant, frivillig i den danske Hær. Faldt under Angrebet paa Dybbøl.

Brev Nr. 6 (7).

Kjære Theodor!!!

. Den tapre General Hedemann har, som De vel veed, nedlagt sin Post som højstcommanderende for Hæren,¹⁾ sandt er det, at Soldaterne flere Gange ikke vare saa fuldkommen tilfreds med ham; men Hedemann var en Mand, der tilfulde forstod sine Ting; med beundringsværdig Conduite har han frelst den danske Armée under de vanskeligste Omstændigheder, og den simple Soldat vil bestandig bevare Mindet om den ædle General, der var ham en trofast Fader, og han vil længe søge uden at finde en Mand, der (kan) erstatte ham Hedemann, ja tidt vil han sukke: ak! den tapre General er for stedse skilt fra sine trofaste Krigere.

Om Hedemanns Efterfølger tillader jeg mig blot at bemærke, at han som Bataillonscommandeur nød almindelig Anerkjendelse; hvorvidt han nu er sin Post voxen, vil Tiden vise. Desuden har jeg at fortælle Dem, at jeg, siden jeg sidst skrev, har været paa Als efter en Hest til Oberst v. Rye og med det samme i Fyen, hvor jeg havde den Glæde at see og tale med de svenske Soldater. Til Als ankommer daglig Flygtninge fra Flensborg og det Slesvigske. For et Par Dage siden skjød vore Skarpskytter 3 preussiske Husarer og gjorde 1 til Fange.

Mads Nielsen.

Brev Nr. 7.

Sønderborg, d. 20. Januar 1849.

Til

Cadet v. Wørishøffer, Landcadetacademiet.

Kjære Theodor!!!

Saa være De da atter venskabeligst hilset fra mig. Jeg er, Gud skee Tak, ved godt Helbred, hvilket jeg af Hjertet ønsker ogsaa maatte være Tilfældet med Dem.

. Tilstanden her er endnu som da jeg forrige Gang tilskrev Dem, kun med den Forskjel, at vi nu har Tøe istedetfor Frost; og der blev saaledes ikke noget af, at vi den Gang fik Besøg af Tyskerne, og jeg tænker nok, de tager sig i vare for at komme her; thi her er godt anrettet til dem, og man siger: de kan ikke godt døie slige af Dansken tillavede Retter, og saameget er vist, at hvis de forsøger en Landgang paa Øen og en Storm paa Sønderborg, da vil de faa alvorlige Smør, thi ingen af Delene kan iværksættes uden store Opofrelser af Menneskeliv, og jeg tænker, at Tydskerne har deres Liv kjærere end saaledes at lade sig slagte.

¹⁾ Den 25. Juli tog General Hedemann Afsked med Hæren i en Dagsbefaling og afrejste samme Dag til Kjøbenhavn. Overkommandoen overtoges af General Krogh.

. . . . Det gaar ellers temmelig livligt her i Sønderborg. Baller Comedier og Aftenselskaber afvexler stadig og tjener til at opmuntre Gemytterne og fordrive Kjedsomheden, der ellers let kunde udarte til Tungtsindighed, der kunde blive farlig for det Almene. Deres Hr. Fader har anmodet mig om at hilse Dem alle i Tilfælde han ikke selv skriver. Capitainen befinder sig, Gud være lovet meget vel.

. . . . Lev vel!! Jeg tegner mig Deres tro og hengivne

Mads Nielsen.

Brev Nr. 8.

Sønderborg, d. 29. Januar 1849.

Kjære Theodor!!!

Endnu er jeg Gud-ske-Lov hos Deres Hr. Fader, men hvorlænge det varer, veed jeg ikke; at jeg ugjerne gaar tilbage til Bataillonon og træder ud af Deres Hr. Faders Tjeneste, er noget, De vel kan tænke, men Fædrelandet fordrer det, og derfor skal jeg uden mindste Knur efterkomme den tunge Pligt, thi for Fødelandet kan intet Offer være svært og har jeg følgelig intet Nyt at meddele Dem, dog glæder det mig usigelig, saalænge jeg er hos Deres Hr. Fader, nu og da at kunne tilskrive Dem et Par Linier, som jeg tænker, hvor indholdsløse de end er, dog vil overbevise Dem om den Kjærlighed, jeg bærer for Dem og Deres ærede Familie, og Himlen veed, det er mit største Ønske atter at vende tilbage til Dem og see Dem alle i de bedste Omstændigheder.

Mads Nielsen.

Brev Nr. 9.

Igen Mølle, d. 19. Marts 1849.

Kjære Wørishøffer!

Saa kan jeg da tilmelde Dem, at vi nu har forladt Sønderborg og er flyttet paa Landet. Vi have et meget godt Quarteer, og baade Deres Hr. Fader og jeg befinder os vel. Obersten¹⁾ ligger ogsaa her og Lieutnant Baland,²⁾ og Deres Hr. Fader rider hver Dag ud med Obersten. Capitain Kranold³⁾ rejser i Morgen fra Sønderborg til Fyen. Jeg kan ligeledes meddele Dem, at jeg ved Deres Hr. Faders Medvirknign er blevet oversat til 3. Forstærknings-Bataillon og af den gode Oberstlieutnant v. Gerlach⁴⁾ forfremmet til Undercorporal og indtil videre ansat som Ordonnans ved Brigaden

Fra Oberstlieutnant v. Gerlach, hos hvilken jeg i Dag har været,

¹⁾ Oberst Chr. Jul. de Meza, Commandeur for 6. Brigade, f. 1792, † 1865.

²⁾ Premierløjtnant Carl Waldemar Baland, f. 1819.

³⁾ Wilhelm Heinrich August Kranold, f. 1818, faldt ved Idsted 1850.

⁴⁾ Georg Daniel Gerlach, f. 1798. Under Krigen 1864 Overgeneral. † 1865.

samt Capitain Thrane¹⁾ og Overlæge Baumann²⁾ kan jeg hilse. Naar jeg nu atter tilskriver Dem, da tænker jeg at være paa Slesvigs Grund, da man allerede har begyndt at lægge Pontonbroen over Sundet. Naar De herefter tilskriver mig, saa skriv: Til Undercorporal Mads Nielsen Weflinge ved 3. Forstærkningsbataillon, Ordonnans ved 6. Brigade

Mads Nielsen.

Brev Nr. 10.

Nybøl Præstegaard, d. 4. April 1849.

Gode Wørishøffer.

Saa har vi da forladt Als og ere atter i det Sundevitske, og hvad mere er, vi have bestaaet den første Dyst³⁾ med Insurgen-terne, og det er derom, jeg vil berette følgende. Vi afmarscherede fra Ulkebøl i Gaar Morges Kl. 3¹/₂. Den 3. Brigade var først bleven oversat og derpaa 6., denne udgjorde venstre Flanke og Centrum, og 3. den højre. Vi marscherede uden Hinder til Nybøl, og først efter at have passeret Nybøl Mølle observerede vi de fjendtlige Cavallerieforposter, der holdt omtrent (?) Mil borte ved Landsbyen Adsbøl⁴⁾ Omtrent 100 Alen fra paa hin Side af Adsbøl ved Flensborgvejen blev Deres Hr. Faders den sorte Hest skudt under ham af en Kanonkugle, der tillige sønderrev hans Kappe uden at tilføje Capitainen mindste Skade

Mads Nielsen.

Brev Nr. 11.

Ulkebøl Præstegaard, d. 12. April 1849.

Gode Theodor!!!

. De 4 første Dage under vort Ophold paa Sundevit forefaldt der Træfninger af større eller mindre Omfang,⁵⁾ Men hvad der mest smerter os Danske er unægtelig Tabet af de 2 Skibe,⁶⁾ nemlig Linieskibet Christian den 8. og Fregatten Gefion, hvilken første er sprungen i Luften og det sidste ligger i Eckernførde Fjord med tydsk Flag, men jeg tænker ikke, det skal komme dem til Nytte.

En Deel af Tropperne blive nu overførte til Fyen og Jylland,⁷⁾

¹⁾ Sandsynligvis Heinrich Joachim Melchior Holten Thrane, f. 1806, † 1882.

²⁾ Christian Henrich Baumann, f. 1806, † 1871.

³⁾ Affæren ved Adsbøl d. 3/4 49.

⁴⁾ Brevet mangler her et Hjørne, hvorved en Del af Indholdet savnes.

⁵⁾ Fægtningen ved Haderslev d. 4. April, ved Avnbøl d. 5. April, ved Ullerup d. 6. April.

⁶⁾ I Kampen ved Eckernførde d. 5. April.

⁷⁾ Skønt Overkommandoen forment, at Dybbølstillingen skulde holdes, idet den betragtedes som en udmærket Flankestilling, hvorfra Fjendens Operationslinie kunde trues, befalede Krigsministeren d. 7. April — tildels af politiske Grunde — at Hæren ufortøvet skulde trækkes tilbage til Als med en Arrièregarde paa Dybbølbjerg.

og Kongen har ved sit korte Besøg ved Hæren i Løverdags tilkjendegivet, at der ikke skulde ofres flere Liv, førend det beleilige Øieblik kom, da vi kunde stille Mand mod Mand, og er det da sandsynligt, at vi ville faa Hjælp; thi der kan aldrig være Tanke om at opgive Slesvig, der har kostet saamangt et Offer. Lad saa kun Tydskerne more dem en liden Stund og glæde dem ved Haabet om Slesvigs Besiddelse, de ville dog en Gang blive skuffede i dette Haab, og gennem Aartusinder skal vort gamle Danmark bestaae til Trods for Forrædernes og Menedernes Løgn og Voldsgjerning; thi det har endnu og vil bestandig have Sønner, der vil vide at bevare dets gamle Rettigheder og som langt hellere vil døe end see det Land i Fjendens Vold, der har fostret dem til sit Forsvar, og seer jeg ogsaa i Dem Een af dets tilkommende Forsvarere

Mads Nielsen.

Brev Nr. 12.

Ulkebøl Præstegaard, d. 18. April 1849.

Gode Theodor!!!

. Saa er da endelig det længe befrygtede kommen, da jeg maatte see mig adskilt fra min gode Herre, hvilket jeg kun ugjerne gjorde. Den store Forandring, der er foregaaet med Armeens Officeerspersonale bevirkede dette. Obersten blev Flankekorpsets Commandeur og med ham fulgte Deres Hr. Fader, der nu er bleven Major, hvilket han længe havde fortjent at være, og følgelig maatte jeg blive tilbage. Affairen den 13. har De vist forlænge siden erfaret, men nogle Træk af samme vil jeg dog her fremføre. Det var om Morgenen Kl. 4, at Kampen mellem Forposterne begyndte, og begunstiget af Mørket dreve de Fjendtlige snart Vore indtil Brohovedet, men længere var det umuligt at komme, og nu begyndte Kanonerne at aabne deres dræbende Svælg. Et sachsisk 12 Pund Feltbatterie opkørtes mod Ladegaardsbatteriet, men uden at gjøre synderlig Virkning; men de faste Batterier besvarede Fjenden saa velment, at det fjendtlige Artilleri omtrent Kl. 7¹/₂ maatte forlade Valpladsen, efterladende sig 3 Kanoner, hvoraf de 2 strax bleve afhentede af danske Artillerister;¹⁾ det er meget smukke Malmkanoner. Omtrent Kl. 8 blev Dybbøl Mølle skudt i Brand af danske Bomber fra Als og senere hen flere paa Sundevit liggende Gaarde, som vare besatte af Tydskerne. Kl. 9 omtrent var den egentlige Kamp forbi.

Mads Nielsen.

¹⁾ Under Ledelse af Adjutanten ved Artillericommandoen paa Als, Løjtnant S. Rosen.

Brev Nr. 13.

Ulkebøl Præstegaard, d. 24. Maj 1849.

Gode Theodor!!!

. Her er alt ved det gamle, og naar vi undtager den lille Træfning, som fandt Sted imellem vore og de fjendtlige Batterier d. 17. ds., er intet forefaldet. . . . Med Smerte have vi nu Blikket fæstet paa Jydland, hvor den overmodige Fjende fuldkommen spiller Herre, men bliver dog stundom forurologet af vore tapre Krigere, der uagtet hans store Overlegenhed i Tal spiller ham mangt et Puds og forvolder ham mange Ubehageligheder; her har den gamle General Rye ret Lejlighed til at vise sig, gid han bestandig maa komme godt fra det. Fredericia bliver, som vi seer, bombarderet hver Dag og er nok for en stor Deel afbrændt; men kunde kun dens tapre Besætning forsvare den saaledes, at Fjenden med Skam maatte forlade den, hvilket jeg med Guds Hjælp haaber vil blive Tilfældet, saa maa dette Tab med Taalmod bæres som saa mange andre. At Tydskerne nu besætter alle de Egne af Jydland, hvor vi forrige Aar have været indkvarterede og navnlig Steensballegaard, kan man se af Bladene, og med Bedrøvelse see vi disse Egnes Beboere i Fjendens Vold, der kan skalte og valte med dem og deres Ejendom efter Godtbefindende, og med Længsel see vi den Tid imøde, da de skulle blive befriede fra dette tunge Aag. Der tales nu ogsaa meget om Fred, og det var det bedste af Alt, men jeg har slet ingen Tro dertil. Det eneste, jeg antager, der skulde bevirke en Fred, er: hvis Oprøret i Tydskland tager saaledes Overhaand, at det store Fædreland nødes til at trække sine Tropper hjem for at dæmpe samme, og Insurgenterne saaledes bliver overladt til sig selv, men dette kan have lange Udsigter og muligvis aldrig ske.

Mads Nielsen.

Brev Nr. 14.

Gamborg Præstegaard, d. 7. Juli 1849.

Gode Theodor!!!

Da jeg ofte har lovet Dem, at jeg, naar noget af Vigtighed passerede ved Armeen vilde tilskrive Dem, uden at jeg nogensinde har opfyldt dette Løfte, som jeg burde, da der altid er hengaaet en Tid, inden jeg har havt Lejlighed til at tilskrive Dem, saa vil jeg i Dag, skjøndt kun meget ufuldkomment give Dem en Skildring af Gaarsdagens vigtige Begivenheder,¹⁾ der, ihvorstort Tabet end er af Mennesker, dog godtgjør, at den gamle Kæmpeaand endnu besjæler den danske Krigsmand og næsten gjør det umulige muligt. Det var Natten mellem 3. og 4. at flere Tropper bleve oversatte fra Middelfart til Snoghøi, hvorfra Tydskerne uden Modstand

¹⁾ Slaget ved Fredericia d. 6. Juli 1849.

lod sig drive, og den følgende Nat fortsattes Overfarten ved Fredericia, men den egentlige Overgang fandt først Sted mellem den 6. og 7. Generalerne Bülow, Meza, Rye, Moltke og Schleppegrell samt Oberst Ræder vare som kommanderende tilstede. Kl. var omtrent 1, da vore Tropper rykkede ud af Byen, og $\frac{1}{2}$ Time senere vare de i Engagement med Fjenden, der var vel underrettet om de Danskes Komme, men maaskee først ventede dem nogle Timer senere. Den 6. Brigade var af de første, der aabnede Angrebet, men i hvilken Orden, der senere blev kæmpet, kan jeg ikke sige, da jeg ikke personlig fulgte de kæmpende, men maatte paa Grund af de mig paahvilende Forretninger forblive ved Færgestedet; en frygtelig Kanonild blev rettet mod Fæstningens Batterier og vor fremrykkende Colonne men uden synderlig Virkning, men mere ødelæggende rasede Geværilden, hvis Hæftighed næsten grænsede til det utrolige, men De er vis paa, at den ikke blev ubesvaret af de danske. Det var saa at sige kun eet Skud, og en Røg som af den stærkeste Ildebrand betegnede Slagkæden; paa højre Fløj, hvor Forskandsningerne først bleve tagne efter flere Gange at have stormet var Kampen især frygtelig. Alt, hvad der i Begyndelsen skulde vindes, maatte tages med Storm; men da Forskandsningerne paa højre Fløj, nemlig de nordligst for Byen beliggende, (var tagne), forflyttedes Kampen til Armeens Centrum og siden til venstre Fløj, alt eftersom Batterierne bleve erobrede. Kl. var omtrent 4, da Fjendens faste Batterier vare bragte til Taushed, naar undtages Batteriet ved Erritsø, der i længere Tid vedblev at beskyde Strib Færgested, hvorved Transporten af Saarede gjordes farlig, men ikke en af Kuglerne gjorde mindste Skade. Kl. var omtrent $5\frac{1}{2}$ da ogsaa dette blev forladt efter at have sprængt det derværende Krudtmagasin i Luften for ikke at berige os dermed. Nu aftog Kanonaden mere og mere, fra Fæstningen hørtes kun enkelte Skud, og Feltkanonerne hørtes længere borte, men Geværilden blev, eftersom Slaglinien udvidedes, ved at rase i forskjellige Retninger. Kl. 9 havde den allerede aftaget betydelig, da Tydskerne nu befandt sig paa den vildeste Flugt, og Kl. 12 tabte den sig ganske i det fjerne. Vort Tab af Døde og Saarede er vanskeligt at opgive, men det beløber sig til over 1000, hvoraf mellem 50 til 60 Officerer;¹⁾ General Rye er desværre død, og Capitain Fugl ligeledes; blandt de Saarede er ogsaa Oberstlt. Branner og Major Krabbe. Vi have gjort henved 2500 Fanger,²⁾ deriblandt 30 Officerer, 20 Kanoner³⁾ siges der at være taget samt 26 Ammunitionsvogne, men der er maaske lidt overdrevent. Transporten af Saarede saavel tydske som danske vedvarede til Aften, og det

¹⁾ Tabet paa dansk Side var ialt 75 Officerer, 78 Underoff., 1738 Menige, deraf faldne 33 Officerer, 25 Underoff., 454 Menige.

²⁾ Af Fanger toges 43 Officerer og 1911 Underoff. og Menige.

³⁾ Ialt toges 31 Stykker Skyts.

var vanskeligt at tilveiebringe de fornødne Vogne. 2 Lasaretter i Frederits ere udelukkende belagt med fjendtlige Saarede, der overhovedet kun bestaaer af Slesvig-Holstenere; de fangne Saarede vare meget utaalmodige, hvorimod deres danske Ulykkesfæller bare deres Skjæbne med Taalmodighed. Man siger, at 150 Fjender havde overgivet sig og strakt Vaaben, men da de danske kom dem nær, tog de atter deres Geværer og begyndte at skyde; de bleve derfor uden Skaansel nedskudt paa 30 Mand nær, der havde fjernet sig og begjært Pardon. Hils Deres Fru Moder, Frøken Søstre og øvrige Bekjendte samt Inger fra mig og levvel til vi atter sees.

Deres Ven

Mads Nielsen.

Brev Nr. 15.

Leiren ved Slesvig, d. 29. Juli 1850.

Da jeg sidst tilskrev Dem, lovede jeg, at saa snart Felttoget atter aabnedes, da skulde jeg ikke undlade at tilskrive Dem, men det er lettere at love end holde og hidindtil har der ikke været levnet mig saamegen Tid, at dette Løfte kunde vorde opfyldt; men da jeg i Dag har lidt Tid tilovers, vil jeg tilskrive Dem et Par Ord for at lade Dem vide, at jeg endnu er ilive, og tillige fortælle Dem lidt om Slaget den 25. ds.¹⁾ Paa Grund af, at jeg sjældent kommer andre Stæder end i Bataillonens Leir og paa Forpost kan jeg kun fortælle lidet mere end hvad jeg selv var Øienvidne til. At Kampen mod Fjenden begyndte d. 24.²⁾ er Dem vist allerede bekjendt, men den Dag kom vores Bataillon ikke i Ilden. Kampen var temmelig haard og flere Brigader deeltog i samme. Artillerikampen var hen paa Eftermiddagen levende og først ved Dagens Ende ophørte den. Om Aftenen overtog 5. Brigade Forposttjenesten og under den hører vor Bataillon; vi havde Post ved Chausseen ved Hellebækbro og stod omtrent 2000 Alen fra Fjenden, der laa paa Heden. Om Morgenen den 25. omtrent Kl. 3 rykkede vor Kjæde frem, fulgt af Reserven, og var øieblikkelig i Træfning. Reserven rykkede saa hurtig paa, at den snart var i Linie med Kjæden, i hvilken den fjendtlige Kanonild snart tvang den til at opløse sig. Kampen blev frygtelig, thi Fjenden havde for sig det overskueligste Terrain, og vi kæmpede paa en Hede med utallige ufremkommelige Moser og Sumpe. Først beskødes vi af nogle paa nogle Høie paa Heden opkastede Batterier, og senere, da Fjenden var fordreven fra disse, af hans mangfoldige Batterier ved en Skov i Fronten, der udspyede Død og Fordærvelse i alle Retninger. Insurgenterne kæmpede med en mageløs

¹⁾ Slaget ved Idsted.

²⁾ Fægtningen ved Helligbæk og Solbro.

Udholdenhed og Tapperhed; vi bleve flere Gange drevne tilbage, men gik strax frem igjen. Jeg tilligemed en Deel af Bataillonens var, ved at blive liggende bag en Høide, der frembød en god Dækning, da den øvrige Kjæde retirerede, bleven Gjenstand for Fjendens Angreb; en Pikkelhue, fulgt af flere, dristede sig endog til at plante den tyske Fane paa Kammen af Bakken, hvorunder vi laa næsten ved Siden af . . . , men endeel af dem maatte betale deres Dristighed med Livet, thi da vi endelig kom saavidt, at vi kunde overstige Bakken (blev der) mange Døde og Saarede. Kl. var henimod 11, da vi bleve afløste, men det bragte ikke stor Forandring i Tingene, thi Fjenden holdt Skoven godt besat, og der maatte nok en Gang afløses, førend Fjenden bragtes til Retirade. 3 Byer bleve afbrændte, blandt hvilke Idsted, hvor Général Schleppegrell¹⁾ med sin Stab paa 2 Officerer²⁾ var blevne dræbte eller saarede. Capitain Kranold³⁾ siges at være død. Vi havde 3 døde og 8 saarede Officerer ved Bataillonens, Armeen led et stort Tab, navnlig paa Officerer, men Insurgenterne have og lidt betydeligt, thi Gottorp Slot med flere Steder var opfyldte med Saarede, som de ei kunde medbringe. Det var et frygteligt Syn at see de mange Døde og Saarede, der bedækkede Valpladsen, og saa man om sig paa den milelange Valplads, da kunde man see Hundreder af Geværer med Kolben i Vejret og Bajonetten i Jorden, hvilket betegnede, at her laa een af de ulykkelige, som ventede paa Hjælp, men jeg er vis paa, at flere sent eller aldrig bliver funden.

Jeg har meget mere at fortælle Dem, men den daarlige Stilling, hvori jeg maa ligge, nemlig med Tornistret paa Knæet som Skrivepult, samt det, at jeg gjerne vil ind til Slesvig, hvor jeg haaber at træffe Deres Hr. Fader, nøder mig til at afbryde; jeg skal senere tilskrive Dem, naar jeg har erholdt Brev fra Dem. Hav den Godhed at hilse Deres Fru Moder, Frøken Søstre og øvrige Bekjendte, som endnu maatte erindre mig. Kunde jeg engang komme til at tale mundtlig med Dem, da har jeg meget at fortælle. Levvel gode Theodor og lad mig snart høre fra Dem. De hilses mangfoldigt fra Deres

altid forbundne Ven

Mads Nielsen Weflinge.

Leiren under Danevirke, 29/7 50.

Hr. Cadet v. Wørishøffer.

¹⁾ Generalen blev dødelig saaret under en Kavalleriattake, der ved Øvre Stolk foretoges for at redde nogle af vore Kanoner.

²⁾ Stabschefen, Oberstløjtnant Bülow, saaret og fanget. Adjutanten ved Divisionens Artillericommando, Løjtnant G. Carstensen, falden.

³⁾ Kapt. Kranold, Stabschef hos Oberst Baggesen, faldt i Øvre Stolk.

Brev Nr. 16.

Slesvig, d. 7. September 1850.

Da jeg nu har forandret min Stilling derhen, at jeg er bleven Ordonnans, saa vil jeg i Dag tilskrive Dem et Par Ord for at underrette Dem derom; at jeg kun har Deres Hr. Fader at takke derfor er mig bevidst, og derfor er jeg ham ogsaa saare forbunden.

Af Nyheder ere her kun faa; vi alarmeredes i Nat og en Deel af Armeen rykkede ud, men formodentlig var Alarmen foraarsaget ved et Rygte, thi der var ingen Fjende hverken at see eller høre. Men imidlertid er det godt at være beredt, thi det kunde ellers let gaa som i 1848, da Armeen sidst laae her.

At Stemningen iblandt Indvaanerne ikke er den bedste, kan De sagtens tænke, thi de simplere ere alle af den Mening, at de skal tvinges til at lære Dansk og have dansk Skole og Kirke, hvilket naturligviis var høist besværligt for dem, der ikke kan et dansk Ord, men jeg siger altid, naar de ytrer sligt, at i den Henseende kan de være rolige, derpaa bliver der aldrig tænkt, og naar jeg saa siger, at det blot skal være som tidligere, saa ere de tilfredse. Men med de Store er det nu en anden Sag, de ønske et selvstændigt Slesvig-Holsteen, forenet med det store, tyske Rige, og det kan de, Gud være lovet, aldrig vente; og der gives mange, som siger heller under Danmark end under Tydskland.

Forholdet mellem Soldaterne og Borgerne er vist ikke saa spændt, som De maaske forestiller Dem; det værste er, at de saa daarligt kan gjøre sig forstaaelig for hinanden, og derover opstaar der ofte smaa Konflikter; men disse blive af ringe Betydning. Hvor der ikke ligger saa mange i Quarteer, dér er det overhovedet ikke saa slet, men hvor mange ligge f. Eks. i Frederiksberg, dér er det ikke videre godt, og naar det var godt Veir, da laa jeg ligesaa gjerne i Barakkerne. Jeg har været særdeles heldig med mit Quarteer, det er særdeles godt; ogsaa i Frederiksberg var jeg heldig.

Vi have nu atter i de sidste Dage atter havt smukt Veir, hvilket betydelig letter Forposttjenesten og gjør Opholdet i Leiren dobbelt behageligt; vel begynder det nu at blive lidt koldt om Natten, men Nattrøierne, som ere blevne Soldaterne skjenkede, vil hjælpe godt for Kulden. At mangfoldige ere blevne syge af det fugtige Veirligt er intet Under, men det er at haabe, at deres Sygdom ikke blive af lang Varighed. Hestene have ogsaa lidt meget, men nu blive ogsaa til dem indrettet Stalde, hvor de ere beskyttede for Regn og Kulde. Skandsearbejderne fortsættes endnu, og kun med stort Tab vil Fjenden kunne fortrænge os fra vor Stilling.

Deres forbundne Ven

Mads Nielsen.

Fra Corporal Weflinge, Ordonnans ved 2. Divisions Bureau.

Brev Nr. 17.

Slesvig, d. 15. November 1850.

Kjære Theodor!

I Gaar Formiddags bleve vore Forposter angrebne¹⁾ saavel i venstre Flanke som ved Krop og Breckendorf, ved Kockendorf, og overalt i venstre Flanke, hvor Angreb skete, trak vore Forposter sig strax tilbage til den holdbare, bestemte Stilling, der, saavidt jeg veed, ikke blev angrebet; vi havde der 1 Saaret. Til samme Tid maatte ogsaa vore Poster ved Krop og Lottorf trække sig tilbage, da Fjenden med store Styrker af alle Vaabenarter rykkede frem, men senere gefaldt det Vore atter at gaa til Lottorf, der endnu var besat af Fjenden, ved hvilken Leilighed en Lt. og 6 Menige af 11. Insurgentbataillon gjordes til Fanger. Vi havde dér 4 Saarede.

Da der var anmeldt, at den Styrke, der havde viist sig ved Krop, havde udsat Poster og var i Færd med at forskandse sig, blev en Recognoscering befalet,²⁾ hvilken foretoges med 3. Forstærkningsbataillon, 2. do. Jægercorps, $\frac{1}{2}$ Escadron og 2 Kanoner, der afmarscherede Kl. 3 Em. og returnerede Kl. 10 medbringende 14 Insurgentter, som bleve tagne i Breckendorf, hvor de vilde førsvare sig i et Huus, efter at deres Kammerater vare bortkjørte, hvilke de havde fundet for klogest, da de havde mærket Vore. 1 Insurgent blev død paa Stedet, vi havde 1 Saaret. Idag bleve de alle sendte til Flensborg.

Level. Deres Ven

Weflinge.

Brev Nr. 18.

Slesvig, d. 9. December 1850.

Kjære Theodor!

. Fra Krigsskuepladsen har jeg kun sørgelige Efterretninger at meddele: d. 7. om Morgenen blev Forposterne ved 1. Brigade alarmerede ved, at der hørtes Skydning i Kjæden mod Fleckeby. 2 Patrouiller, ialt 30 Mand, vare udsendte for at besætte Fleckeby og recognoscere den nærmeste Omegn, men neppe vare de komne 200 Alen udenfor samme, førend de bleve angrebne saavel fra Skoven ved Louisenlund som fra Skovene omkring Fle-

¹⁾ Den fjendtlige Avantgarde Brigade foretog d. 14/11 en Recognoscering mod Centrum og venstre Fløj af vor Stilling. Recognosceringen foregik i 3 Kolonner, men blev hurtig standset overalt.

²⁾ Da Overkommandoen fik Melding om det fjendtlige Angreb, gav den Ordre til en større Fremrykning for at gribe Fjenden i Flanken, men da Fjenden trak sig tilbage, inden Bevægelsen kom til Udførelse, bestemtes det kun at foretage en mindre Recognoscering mod Breckendorf, hvor den fjendtlige Feltvagt blev fuldstændig overrumplet.

ckeby og bleve afskaarne fra Fleckeby. 1 Sergent, 1 Undercorporal og 18 Menige savnes. En Menig havde, da Officeren ¹⁾ opfordrede ham til Overgivelse, gjennemboret ham med sin Bajonet, men samme Menig befinder sig desværre iblandt de Fangne. Efter Bøndernes Udsagn skal der i Skoven have været 600 Mand ²⁾ af 1. Insurgentbataillon, og har man seet, at 1 Sergent og 12 Mand ere førte bort som Fanger; maaskee have de øvrige Savnede fundet Leilighed til at forstikke sig og vil da snart lade sig indfinde ved 4. Bataillon, til hvilken de hørte.

Man siger her, at det allerede har været saadan en Frost i Kjøbenhavn, at de har løbet paa Skøiter; saa haardt har det ikke frosset her,

Deres Ven

Mads Nielsen Weflinge.

Brev Nr. 19.

Slesvig, d. 26. Januar 1851.

Kjære Hr. Wørishøffer.

Da Omstændighederne, siden jeg sidst tilskrev Dem, meget have forandret sig, vil jeg ei undlade at tilskrive Dem et Par Ord. Hvad Forandringer her ere foregaaede er Dem vist ligesaa bekjendt som os; her ankommer daglig 4 à 500 af de hjempermitterede Slesvigere, der, efter at være fra Forposterne under Bedækning ført til Commandanten, der talte dem, føres et Stykke udenfor Byen forbi Vognparken, og faaer Lov at begive sig til deres resp. Hjemsteder; at dette har gjort et nedslaaende Indtryk paa den fanatiske Befolkning, kan De vel tænke.

Rendsborgs Besættelse af Danske i Forbindelse med Østrigere og Preussere, samt en dansk General over de »Todesmuthige«, ere Ting, hvorom de hellere havde troet, at Himmel og Jord skulde styrste sammen, end at sligt skulde passere, og for 8 Dage siden vilde hver ægte Schleswig-Holsteiner have sat sit Hoved derpaa (de mindre ægte begyndte da at ansee det som ingen Umulighed). Idag samles 2. og 5. Brigade, 4. Dragonregiment, noget af 5., Batterierne Tillisch og Just syd for Dannevirke; maaskee begynder i Dag de første Batailloner deres Marsch til Eckernförde, hvorfra de gaar til søs til Korsør.

. Hvor Deres Hr. Fader skal hen, veed jeg ikke, ligesom jeg eiheller veed, om jeg bliver permitteret eller ikke, men derom tænker jeg snart at kunne underrette Dem

¹⁾ Den kommanderende tyske Officer, hvem det væsentlig skyldes, at Overfaldet lykkedes. Han blev dødelig saaret.

²⁾ Den fjendtlige Styrke bestod af ialt 2 Kompagnier af 1. slesvig-holstenske Bataillon.

. . . . Hr. Majoren er allerede redet til Revuen, og i dette Øjeblik rider General Krogh forbi med sin Stab. De selv være venligskabeligt hilset. Levvel

Deres Ven

Mads Nielsen Weflinge.

I Samlingens næstsidste Brev, dateret Weflingestormark, den $\frac{2}{3}$ 51 fortæller Mads Nielsen, at han nu, efter »at have forladt den militaire Stand er vendt tilbage til de fredelige Sysler«.

»Mit Opholdssted er det samme som, førend jeg reiste i Tjenesten, og hvor jeg ogsaa opholdt mig forrige Vinter. Alt er her ved det Gamle!«

Paa Hjemrejsen har Mads Nielsen besøgt en Række af sine gamle Kvarterer, der gennem ham sender Hilsener til Familien Wørishøffer.

Brevet slutter saaledes: »Dersom De engang ved Lejlighed vil tilskrive mig, da skulde det glæde mig. Min Adresse er: Mads Nielsen, conditionerer paa Weflingestormark a Odense.

Vær mangfoldig hilset. Levvel. Deres Ven

Mads Nielsen.«